

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 30 november 2021

Mål nr

T 6128-20

PARTER

Klagande

1. Anders Bragnum, 19641130-0251
Hasslavägen 6
746 94 Hägeby

2. Carl Bragnum, 19280301-0517
Kungsholmstorg 6 A Lgh 1701
112 21 Stockholm

3. Pontus Bragnum, 19911207-5677
Kungsholmstorg 6, 4 Tr
112 21 Stockholm

4. Stig Bragnum, 19390512-1236
Spånga Kyrkväg 542
163 62 Spånga

Ombud för 1–4: Advokaterna Hans Eriksson och Henrik Wistam
Westerberg & Partners Advokatbyrå AB
Box 3101
103 62 Stockholm

Motparter

1. Bragnum Invest Holding AB, 559117-7885
c/o Lars Österberg
Bondegatan 7
116 23 Stockholm

2. Bragnum Invest (D) AB, 559117-7851
Samma adress

3. Bragnum Invest (E) AB, 559117-7869
Samma adress

Ombud för 1–3: Advokaterna David Klose och Eric Lindgren
Moll Wendén Advokatbyrå AB
Stortorget 8
211 34 Malmö

SAKEN

Hävning av registrering av företagsnamn

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätt, Patent- och marknadsöverdomstolens dom 2020-10-23 i mål
PMT 7902-19

Patent- och marknadsöverdomstolens dom

se Bilaga

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer Patent- och marknadsöverdomstolens domslut.

Anders Bragnum, Carl Bragnum, Pontus Bragnum och Stig Bragnum ska solidariskt ersätta Bragnum Invest Holding AB, Bragnum Invest (D) AB och Bragnum Invest (E) AB för rättegångskostnader i Högsta domstolen med 122 500 kr till vart och ett av bolagen jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom. Beloppen avser ombudsarvode.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Anders Bragnum, Carl Bragnum, Pontus Bragnum och Stig Bragnum (familjen Bragnum) har yrkat att Högsta domstolen ska häva de registrerade företagsnamnen Bragnum Invest Holding AB, Bragnum Invest (D) AB och Bragnum Invest (E) AB (bolagen). Familjen Bragnum har vidare yrkat att Högsta domstolen ska befria dem från skyldigheten att ersätta bolagen för rättegångskostnader i Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen samt förplikta bolagen att solidariskt ersätta dem för rättegångskostnader där.

Bolagen har motsatt sig ändring av Patent- och marknadsöverdomstolens dom.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Bakgrund

1. Bragnum förekommer i Lantmäteriets förteckning över Ortsnamn som namn på bebyggelser och trakter i fyra kommuner i Västra Götalands län. Efternamnet Bragnum har i praktiken burits av släkten Bragnum sedan 1900-talets början. I dag bärs namnet av 14 personer, som alla tillhör samma släkt.

Efternamnet, som släktmedlemmar formellt antog 1939, har sitt ursprung i en släktgård och ort med samma namn i Essunga kommun i Västra Götalands län.

2. År 2017 registrerades företaget Bragnum Invest Holding AB och dess två dotterbolag Bragnum Invest (D) AB och Bragnum Invest (E) AB av Bolagsverket. Bolagen bedriver investeringsverksamhet inom Norden och riktar sig främst till fondbolag. En av grundarna av bolagen har anknytning till byn Bragnum i Grästorps kommun och bor tidvis på en släktgård där. Bolagen har sedan 2020 säte i Bragnum, Grästorps kommun.

3. Familjen Bragnum ansökte hösten 2017 om att företagsnamnet Bragnum Invest Holding AB skulle hävas. Bolaget bestred ansökan och ärendet överlämnades till Patent- och marknadsdomstolen. Där väckte familjen Bragnum även en talan mot Bragnum Invest (D) AB och Bragnum Invest (E) AB om hävning av företagsnamn.

4. I första hand gjorde familjen Bragnum gällande att det förelåg grund för hävning av registreringen av bolagens företagsnamn med hänvisning till familjens särskilt skyddade efternamn och att bolagens användning av namnet medförde nackdel för familjen.

5. I andra hand gjordes gällande att bolagens företagsnamn var vilseledande eftersom Bragnumbolagen egentligen var Stockholmsbaserade och saknade koppling till orten Bragnum.

6. Patent- och marknadsdomstolen fann att efternamnet Bragnum hade s.k. dubbelbetydelse och att det inte förelåg grund för hävning av registreringarna med hänvisning till familjen Bragnums efternamn. Under alla förhållanden hade användningen av företagsnamnen inte varit till nackdel för familjen. Inte heller ansåg domstolen att företagsnamnen var vilseledande. Familjen Bragnums talan ogillades i dess helhet. Patent- och marknadsöverdomstolen har fastställt Patent- och marknadsdomstolens domslut.

Vad målet gäller

7. En hävning av registreringen av företagsnamnen Bragnum Invest Holding, Bragnum Invest (D) och Bragnum Invest (E) med hänvisning till familjens Bragnums efternamn förutsätter dels att företagsnamnen består av något som är ”ägnat att uppfattas som någon annans efternamn som har särskilt skydd”, dels att familjen Bragnum har nackdel av bolagens användning av företagsnamnen.

8. Bragnum är inte bara ett efternamn, utan också ett ortsnamn och namn på några andra geografiska platser inom ett begränsat område av landet. I första hand gäller målet den dubbla funktionens betydelse för hur rekvisitet ”ägnat att uppfattas som någon annans efternamn” ska tillämpas.

9. En annan fråga är om bolagens användning av ortsnamnet Bragnum i företagsnamnen ska anses vilseledande på grund av att bolagens anknytning till orten är begränsad.

Hävning av ett registrerat företagsnamn

10. Hävning av en registrering av ett företagsnamn regleras i lagen (2018:1653) om företagsnamn. Systematiken i lagen bygger på att en omständighet som innebär hinder för registrering även utgör grund för att häva registreringen (se 3 kap. 1 § första stycket 1–2 och 4).

11. Lagen om företagsnamn innehåller absoluta och relativa hinder mot att registrera ett företagsnamn. De absoluta registreringshindren motiveras av allmänna intressen, t.ex. att namnet är ägnat att vilseleda allmänheten (se 2 kap. 2 §). De relativa registreringshindren motiveras av att det sökta företagsnamnet inte ska stå i konflikt med någon annans tidigare rättighet, t.ex. ett efternamn som har särskilt skydd (se 2 kap. 3–6 §§).

Närmare om efternamnshindret

12. Ett företagsnamn får inte registreras om det innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn som har särskilt skydd, om användningen skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet (se 2 kap. 6 § 1 lagen om företagsnamn).

13. Vilka efternamn som har särskilt skydd kan utläsas av lagen (2016:1013) om personnamn. Av 15 § 1 och motsatsvis av 16 § framgår att en person inte får byta till ett efternamn som lagligen bärs eller har burits av färre än 2 000 personer. Regleringen ger därigenom bärarna ett administrativt skydd mot annans byte till efternamnet. Ett efternamn med administrativt skydd har ett sådant särskilt skydd som utgör en del av rekvisitet för registreringshinder i 2 kap. 6 § 1 lagen om företagsnamn (jfr 23 och 25 §§ personnamnslagen rörande det materiella skyddet för efternamn samt rubriken till bestämmelserna).

14. Den nu gällande regleringen av skyddet för efternamn överensstämmer i huvuddrag med efternamnsskyddet i 1982 års namnlag och 1974 års firmalag. Tidigare förarbetsuttalanden, praxis samt juridisk litteratur kan därför tjäna som ledning vid en bedömning av om ett efternamn utgör ett hinder mot registrering eller användning av ett företagsnamn. Emellertid avsåg det då gällande efternamnsskyddet egenartade efternamn medan skyddet numera är kopplat till om efternamnet bärs eller har burits av färre än 2 000 personer.

15. Det nuvarande efternamnskriteriet är alltså rent kvantitativt och enkelt att utreda. Begreppet egenartat efternamn ansågs däremot svårtolkat och innefattade mer av en bedömning. Uppfattningen i förarbetena till den nuvarande regleringen var emellertid att ändringen inte skulle komma att föranleda några större skillnader i praktiken. I Namnlagskommitténs betänkande, som låg till grund för personnamnslagen, konstaterades att kravet

på att namnet skulle vara egenartat i praktiken inte hade någon självständig betydelse. Det egentliga och enda berättigade motivet för namnskyddet angavs vara att den som har rätt till namnet kan lida skada om någon annan använder det. Skadeprövningen borde därför vara det avgörande momentet i en tvist som avser frågan om någon utomstående har rätt att använda namnet. (Jfr SOU 2013:35 s. 410 f. och prop. 2015/16:180 s. 62.)

Uttrycket ”ägnat att uppfattas som”

16. Som har framgått kan det vara ett hinder mot registrering av ett företagsnamn att namnet innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn som har särskilt skydd.

17. Uttrycket ”ägnat att” är relativt vanligt förekommande i lagstiftningen (se t.ex. bestämmelsen om förtal i 5 kap. 1 § brottsbalken). Rekvisit innehållande sådana uttryck är i allmänhet normativa, vilket bl.a. innebär att det är en rättslig bedömning som görs av domstolen. Prövningen avser i regel huruvida ett visst faktiskt förhållande typiskt sett leder till ett visst resultat. Det kan också uttryckas som att förhållandet typiskt sett duger till att åstadkomma resultatet. Uttrycket bör ges samma innebörd här.

18. När prövningen av rekvisitet ”ägnat att uppfattas som någon annans efternamn” sker i det enskilda fallet måste det beaktas att utvecklingen av efternamnspraxis har varit liberal och inneburit att nya sammansättningar av såväl ord som namn på saker och egenskaper har godkänts som efternamn. Det medför att utrymmet för att ett efternamn inte ska anses vara ägnat att uppfattas som någons efternamn har minskat. (Se om denna utveckling SOU 2013:35 s. 296 ff. och s. 321 ff., jfr Olle Abrahamsson, Skall man få heta vad som helst? En namnlagsutredares dilemma, i *Studia Anthroponymica Scandinavica* 2011, s. 147 ff.)

Efternamn som inte bara är efternamn

19. Ett angeläget syfte med rekvisitet ”ägnat att uppfattas som någon annans efternamn” är att fylla behovet av undantag från efternamnsskyddet för ord som måste få kunna användas i annat sammanhang (frihållningsbehovet). I propositionen till ny varumärkeslag och ändringar i firmalagen anfördes att rekvisitet tydliggör att undantag från hinder mot registrering av varumärke på grund av någons efternamn alltid kan göras i fråga om bl.a. efternamn med s.k. dubbelbetydelse (se prop. 2009/10:225 s. 196 f.). Detsamma får anses gälla vid registrering av företagsnamn. Med uttrycket dubbelbetydelse avses ord vars betydelse eller funktion främst är en annan än att vara ett efternamn.

20. Vad nu har sagts innebär att det förhållandet att ett företagsnamn består av eller innehåller ett efternamn med särskilt skydd som också är ett betydelsebärande ord eller ett geografiskt namn inte behöver utgöra hinder mot en registrering (jfr SOU 2001:26 s. 317 f. med litteraturhänvisningar).

Nackdelsrekvisitet

21. Vid registreringen av ett företagsnamn som innehåller eller består av ett efternamn med särskilt skydd görs en bedömning av om användningen av det sökta företagsnamnet kan antas medföra en nackdel för en bärare av efternamnet. Vid en talan om hävning görs, i vart fall om en tid har förflutit efter registreringen, i stället en faktisk bedömning där bevisning om den nackdel som har uppstått kan få betydelse.

22. Kravet att användningen ska medföra nackdel för bäraren av namnet finns även i 23 och 25 §§ personnamnslagen (som överensstämmer med 20 och 23 §§ i 1982 års namnlag). Nackdelsrekvisitet i lagen om företagsnamn ska tillämpas på motsvarande sätt (jfr prop. 2009/10:225 s. 418 och 496 f.).

23. Nackdelsrekvisitet har prövats i rättsfallet ”Gullmarsstrand” NJA 1985 s. 563, som gällde tillämpningen av 1982 års namnlag. Högsta domstolen uttalade att rekvisitet som regel får anses innebära åtminstone så mycket att användningen medför olägenhet av någon praktisk betydelse och att även rent ideella intressen ska tillgodoses vid bedömningen. Att bäraren vill vara ensam om namnet kan dock i allmänhet inte anses tillräckligt. Högsta domstolen anförde också att den som antar ett efternamn, där hela eller större delen av namnet kommer från en geografisk benämning, får räkna med en viss risk för förväxling.

Vilseledande som grund för hävning

24. Av 2 kap. 2 § 5 lagen om företagsnamn följer att ett företagsnamn som är ägnat att vilseleda allmänheten inte får registreras. Ett vilseledande innebär en risk för att allmänheten missleds om den prestation som erbjuds. Det huvudsakliga syftet med bestämmelsen är därmed ett annat än det skydd för någon annans rätt till ett efternamn som kommer till uttryck i 2 kap. 6 § 1 samma lag.

25. Ett vilseledande kan ske genom att ett geografiskt namn eller adjektiv med geografisk innebörd tas in i företagsnamnet. Vid prövningen av om företagsnamnet är vilseledande får det då göras en helhetsbedömning av företagsnamnets utformning, den aktuella verksamhetens art och hur företagsnamnet kan förväntas uppfattas av allmänheten. Detta innebär att kravet på vilken anknytning en verksamhet måste ha till den geografiska platsen kan variera beroende på omständigheterna i det enskilda fallet.

26. Om företagsnamnet av allmänheten kan uppfattas innehålla en upplysning om att en vara eller tjänst tillverkas eller tillhandahålls i ett visst geografiskt område kan kravet på faktisk anknytning till orten typiskt sett ställas högt. I andra fall kan det vara närmast uppenbart att den geografiska anknytningen inte syftar till att närmare beskriva var företagets verksamhet

faktiskt bedrivs. En sådan registrering behöver inte vara vilseledande även om den geografiska anknytningen är obetydlig.

Bedömningen i detta fall

Företagsnamnet Bragnum är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn

27. I bolagens företagsnamn förekommer Bragnum i kombination med en beteckning för bolagens associationsform och den verksamhet som bolagen bedriver. Ordet Bragnum, som är det mest framträdande ordet i företagsnamnen, är identiskt med familjen Bragnums efternamn, som genom att det bärs av färre än 2 000 personer har ett särskilt skydd.

28. Det finns inget med ordet Bragnum som medför att det, sett för sig, inte är ägnat att uppfattas som ett efternamn. Som framgått är Bragnum emellertid även ett ortsnamn och namn på några platser inom ett begränsat geografiskt område.

29. Att Bragnum är ett ortsnamn kan inte anses allmänt känt. Även om det i delar av Sverige finns andra ortsnamn med ändelsen -um är ortnamnsegenskapen i ordet Bragnum inte framträdande (jfr ändelserna -by och -stad). Att den ålderdomliga ändelsen -um kan betyda boplats får därför anses sakna betydelse för bedömningen. Till detta kommer att det i språket förekommer många ord som slutar på -um och som inte avser en geografisk plats. Det kan därför inte anses att ordet Bragnum i sig främst är att uppfatta som ett ortsnamn. Kombinationen med övriga beståndsdelar i företagsnamnen leder inte till en annan bedömning.

30. Vad som nu har sagts medför att företagsnamnen får anses innehålla något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn med särskilt skydd.

Användningen av Bragnum i bolagsnamnen medför inte nackdel i lagens mening

31. Familjen Bragnum har i huvudsak anfört följande i frågan om den nackdel som Bragnumbolagens användning av namnen medför. Familjemedlemmar bedriver näringsverksamhet i flera företag. De har försökt att registrera ett företagsnamn där efternamnet ingår, men bolagens namn har anförts som hinder mot begäran. Det har förekommit att familjemedlemmar har fått frågor rörande Bragnumbolagens verksamhet som visar att faktisk förväxling har skett; det har vållat obehag och de har behövt redogöra för att det inte finns något samband mellan dem och bolagen. Det är också obehagligt att få sitt namn förknippat med annans näringsverksamhet som man inte har kontroll över och som dessutom är närliggande den verksamhet som medlemmar i familjen bedriver.

32. Det obehag och de nackdelar av praktiskt slag som familjen Bragnum har upplevt är inte av den omfattningen att det är visat att bolagens användning av företagsnamnen medför nackdel i lagens mening. Till detta kommer att Bragnum också är ortsnamn och namn på geografiska platser, vilket i sig medför att familjen får räkna med en viss risk för missförstånd.

33. Det anförda innebär att förutsättningen att användningen av företagsnamnen ska medföra nackdel inte är uppfyllt. Talan kan därför inte bifallas på förstahandsgrunden.

Bolagens namn är inte vilseledande

34. Bolagen bedriver investeringsverksamhet i Norden som främst riktar sig till fondbolag och andra professionella aktörer. Med hänsyn till deras verksamhet kan företagsnamnen knappast uppfattas som att de innehåller en upplysning om var den faktiska investeringsverksamheten i bolagen bedrivs. Vidare har framkommit att bolagen, som har uppgett sig använda den

geografiska benämningen i syfte att särskilja sig från mer storstadsbaserade aktörer, har en viss koppling till orten. Mot denna bakgrund är bolagens företagsnamn inte vilseledande i sådan mening som avses i 2 kap. 2 § 1 lagen om företagsnamn. Talan kan därför inte heller bifallas på andrahandsgrunden.

Sammanfattande slutsats

35. Det sagda innebär sammanfattningsvis att familjen Bragnum inte kan få framgång med sin talan. Patent- och marknadsöverdomstolens domslut ska därmed fastställas.

Rättegångskostnad

36. Vid denna utgång ska familjen Bragnum ersätta bolagen för deras rättegångskostnad i Högsta domstolen. Yrkat belopp är skäligt. Ersättningen ska fördelas så att en tredjedel av beloppet ska betalas till vart och ett av bolagen.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Kerstin Calissendorff (referent), Svante O. Johansson, Stefan Johansson och Cecilia Renfors. Föredragande har varit justitiesekreteraren Cecilia Andgren.